

चिदर्भातील अमरावती,अकोला,बुलढाणा,यवतमाळ
 वाशिम व वर्धा या आर्थिकदृष्ट्या कमकुवत असलेल्या
 जिल्हातील ६०,००० शेतक-यांसाठी जमीन
 सुधारणा, जलसंधारण,सेंद्रिय शेती पद्धत इत्यादि
घटकांसाठी कार्यक्रम राबवण्याबाबत.
 सन २००६-२००७ करिता निधी मंजूर करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन

कृषि,पशुसंवर्धन,दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग,
 शासन निर्णय क्रमांक :विजापॅ २००६/प्रक्र १६६ /१-अे,
 मंत्रालय विस्तार,मुंबई-४०००३२,
 दिनांक ::, २३ जून २००६.

वाचा :

- १)शासन निर्णय, महसूल व वन विभाग क्रमांक एससीवाय १२०५/ प्र.क्र.१८९ /म-७,
 दिनांक ११ डिसेंबर २००५.
- २)शासन निर्णय कृषि,पदुम विभाग क्रमांक :संखाद १००५/प्रक्र ५४३ /१-अे,
 दिनांक १३ फेब्रुवारी २००६.
- ३)शासन निर्णय,कृषि व पदुम विभाग क्रमांक संखाद-१००५/प्रक्र५४३/१-अे,
 दिनांक २४ मे,२००६ व २३ जून २००६.

प्रस्तावना:-

गत काही वर्षात राज्यातील शेतक-यांच्या होत असलेल्या आत्महत्या हा शासनासाठी एक चिंतेचा विषय होता. या आत्महत्येपैकी ज्या आत्महत्या नापिकी,राष्ट्रीयकृत किंवा सहकारी बँकेकडून घेतलेल्या कर्जाची परतफेड न करु शकल्यामुळे होणारा कर्जबाजारीपणा व कर्ज परतफेडीचा तगादा या तीन कारणांमुळे घडल्या असल्यास, अशा प्रकरणी, एक सहानुभूतीची बाब म्हणून,मुख्यमंत्री सहाय्यता निधीतून योग्य ती मदत देण्यात येत असे. तथापि, आत्महत्येच्या मुलभूत कारणाचा शोध घेऊन त्यावर तातडीने उपाययोजना करण्याची गरज होती. यासाठी शेतक-यांच्या आत्महत्यांच्या सामाजिक,आर्थिक व मनोवैज्ञानिक अध्ययनासाठी शासनाने इंदिरा गांधी इन्स्टिट्यूट ॲफ डेव्हलपमेंट रिसर्च या संस्थेची नियुक्ती केली होती. या संस्थेने आपला अहवाल नुकताच शासनाकडे सादर केलेला आहे. सदर अहवालाची सखोल समीक्षा करणे व आत्महत्यांचे प्रमाण कमी करणे इत्यादी यावर तातडीने उपाययोजना करण्यासाठी मा.मुख्य सचिव यांच्या अध्यक्षतेखाली एक समिती गठीत करण्यात आली होती. या समितीने तयार केलेल्या प्रस्तावावर विचार करून, विदर्भातील आत्महत्येचे प्रमाण जास्त असलेल्या सहा जिल्हासाठी एक विशेष पैकेज देण्याचा संदर्भाधिन निर्णयान्वये शासनाने दि. १९ डिसेंबर, २००५ रोजी घेतला आहे.सदर पैकेजमध्ये शेतक-याच्या विकासासाठी व कल्याणासाठी विविध उपाययोजनामध्ये अंतर्भूत करण्यात आल्या आहेत. त्यानुसार सन २००५-२००६ मध्ये आर्थिक दृष्ट्या कमकुवत असलेल्या शेतक-यांसाठी जमिन सुधारणा, सेंद्रिय शेती पद्धत या सारख्या घटकांसाठी कार्यक्रम राबवण्यास संदर्भाधीन दिनांक १३ फेब्रुवारी, २००६ च्या शासन निर्णयाने मान्यता देण्यात आली आहे. सदर अभियान सन २००६-२००७ मध्ये राबविण्यासाठी मान्यता देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती :-

शासन निर्णय:-

३. सन २००६-२००७ मध्ये विदर्भातील अमरावती, अकोला, बुलढाणा, यवमताळ, वाशिम, व वर्धा या सहा जिल्ह्यातील आर्थिक दृष्ट्या कमकुवत असलेल्या शेतक-यांना जमिन सुधारणा, जलसंधारण, सेंद्रीय शेती पद्धती इत्यादि कार्यक्रम राबविण्यास या आदेशान्वये मान्यता देण्यात येत आहे.

-२-

२. सदर कार्यक्रम आर्थिकदृष्ट्या कमकुवत असलेल्या विदर्भातील अमरावती, अकोला, बुलढाणा, यवमताळ, वाशिम, व वर्धा या सहा जिल्ह्यातील ६०,००० शेतक-यांसाठी ३ वर्षात राबविण्यात येणार असल्यामुळे ६ जिल्ह्यासाठी जिल्हानिहाय आराखडा तयार करण्याची कार्यवाही आयुक्त (कृषि) यांनी महासंचालक, कै. वसंतराव नाईक शेती स्वावलंबन मिशन यांच्याशी चर्चा विनिमय करून निश्चित करावी.

३. जिल्हाधिकारी व जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी यांनी त्यांच्या जिल्ह्यासाठी प्रारूप आराखडा आयुक्त कृषि, महाराष्ट्र राज्य, पुणे व महासंचालक कै. वसंतराव नाईक शेती स्वावलंबन मिशन अमरावती यांच्याशी विचारविनिमय करून निश्चित करावा.

४. योजनेचे घटक : सदर योजनेतर्गत समाविष्ट असलेल्या ढोबळ घटकांचा तपशिल व बाबनिहाय अनुदान खालीलप्रमाणे देय राहील. सदर योजनेतर्गत समाविष्ट असलेल्या ढोबळ घटकांचा तपशिल शासन निर्णय दिनांक १३ फेब्रुवारी २००६ सोबतच्या परिशिष्ट "अ" मध्ये दिला आहे.

अ.क्र	बाब	अनुदान	
		टक्केवारी	मर्यादा (रुपये)
१	जमीन सुधारणा (१ हेक्टर मर्यादित)	१००	मृ.सं.विभागाचे निकषानुसार रु.२००००/-
२	निविष्ट वाटप (१ हेक्टर मर्यादित)	१००	रु.१५००/-
३	पीक संरक्षण/शेतीची सुधारित अवजारे	१००	रु.६०००/-
४	बैलजोडी/ रेडेजोडी	५०	आयआरडीपी निकषानुसार
५	बैलगाडी	५०	आयआरडीपी निकषानुसार
६	इनवेल बोअरिंग	१००	रु. ८०००/-
७	जुनी विहिर दुरुस्ती	५०	रु.४०००/-
८	पाईप लाईन	५०	नाबाड्या खर्चाच्या प्रमाणका नुसार ३०० मीटरपर्यंत
९	पंपसंच	१००	रु.१००००/-
१०	पुष्पोत्पादन	१००	रु.२०००/- (१० गुंठे)
११	परसवाग	१००	रु.२०० प्रति गुंठा
१२	जैविक खते/नाडेप/ गांडूळ खते	१००	रु.५०००/-

५. सदर कार्यक्रमांतर्गत अंतर्भूत असलेल्या निरनिराळ्या घटकांसाठी कृषि विभागाच्या अस्तित्वातील विविध केंद्र व राज्य पुरस्कृत योजनेतून (वि. घ. यो., आदिवासी विकास उपयोजना, सेंद्रीय शेती विकास इ.) लाभ देण्यात येत असून त्यासाठी तांत्रिक निकष, कार्यपद्धती व अनुदान देण्याच्या पद्धती विहित केली आहे. त्यामुळे या कार्यक्रमांतर्गत घेण्यात येणा-या वरील मंजूर घटकांसाठी प्रामुख्याने प्रचलित पद्धतीचा अवलंब करण्यात यावा. यासाठी आवश्यक त्या सविस्तर मार्गदर्शक सूचना आयुक्त (कृषि) महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांनी निर्गमित कराव्यात.

६. या योजनेतर्गत लाभार्थी निवड करताना खालील निवड समिती राहील.

अ)	जिल्हाधिकारी	-	अध्यक्ष
ब)	मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जि.प.	-	सदस्य
क)	जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी	-	सदस्य
ड)	कार्यकारी अभियंता, लघुसिंचन, जि.प.	-	सदस्य
इ)	भूजल सर्वेक्षण यंत्रणेचे जिल्हास्तरीय अधिकारी	-	सदस्य
इ)	समाजकल्याण अधिकारी	-	सदस्य
प)	कृषि विकास अधिकारी, जि. प.	-	सदस्य

६.१ लाभार्थीच्या निवडीचे निकष :

i) या योजनेतर्गत लाभार्थीच्या स्वतः च्या नावे जास्तीत जास्त ६ हेक्टर शेतजमीन असावी. याकरिता लाभार्थीचा ७/१२ व ८-अ उतारा घेण्यात यावा.

-३-

ii) लाभार्थीचे सर्व मार्गाने मिळणारे वार्षिक उत्पन्न रु.२०,००० पेक्षा कमी असणे गरजेचे आहे.

iii) सदर योजनेअंतर्गत आर्थिकदृष्ट्या कमकुवत असलेल्या शेतक-यांना लाभ देण्याचे असल्यामुळे सर्वात गरीब व मागासवर्गीय शेतक-यांना त्यांच्या पसंतीक्रमानुसार आवश्यक घटकांचा प्रथम लाभ द्यावा. त्यानंतर टप्प्याटप्प्याने इतर शेतक-यांना त्यांच्या पसंतीनुसार लाभ द्यावा.

iv) सदर योजनेतर्गत समाविष्ट असलेले घटक कृषि विभागामार्फत राबविण्यात येत असलेल्या विशेष घटक योजना व आदिवासी विकास तसेच आदिवासी उपयोजनाअंतर्गत समाविष्ट असलेल्या घटकाप्रमाणे राबविण्यात येणार असल्यामुळे ज्या शेतक-यांना विशेष घटक योजना व आदिवासी विकास तसेच आदिवासी उपयोजनाअंतर्गत लाभ मिळालेला नाही अशा शेतक-यांना प्रथम लाभ द्यावा.

v) वरील घटकासाठी प्रति शेतकरी जास्तीत जास्त रु.२५,०००/- पर्यंत (३ वर्षांच्या कालावधीसाठी) अनुदान देव राहील.

७. वरील परिच्छेदातील तरतुदीनुसार प्रत्येक जिल्ह्याचा आराखडा(भौतिक व आर्थिक) तयार करून निधीच्या मागणीसह आयुक्त (कृषि) महाराष्ट्र राज्य,पुणे यांनी जिल्हानिहाय प्रस्ताव शासनास सादर करावा. आयुक्त (कृषि) महाराष्ट्र राज्य,पुणे यांच्याकडून प्राप्त झालेल्या प्रस्तावानुसार निधी वितरित करण्यात येईल.

८. सदर कार्यक्रम सन २००६-०७ मध्ये राबविण्यासाठी संदर्भाधिन दिनांक २४ मे,२००६ च्या शासन निर्णयान्वये रु.१०.०० कोटी निधी वितरित करण्यात आला आहे. या योजनेसाठी आता आणखी रु. ४०.०० कोटी (रुपये चाळीस कोटी फक्त) निधी मंजूर करण्यास शासन मान्यता देण्यात येत आहे. या योजनेकरिता अशा प्रकारे एकुण रु. ५०.०० कोटी निधी मंजूर करण्यात येत आहे. ही निधी टप्प्याटप्प्याने वितरित करण्यात येईल. याकरिता होणारा खर्च पुढील लेखाशिर्षातर्गत खर्ची टाकण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.

मागणी क्रमांक -३

२४०१- पीक संवर्धन

१०९,(विस्तार व प्रशिक्षण)

(०१)(४५)आर्थिकदृष्ट्या कमकुवत शेतक-यांना विशेष पैकेज,

(राज्य योजना १०० टक्के) (२४०१ ४४६३)

४३ अर्थसहाय्य.

९. अनुसूचित जाती व नबवौद्ध शेतकरी तसेच आदिवासी शेतक-यांना या योजनेचा लाभ देण्यासाठी येणारा खर्च अनुक्रमे विशेष घटक योजना आणि आदिवासी उपयोजना या अंतर्गत सन २००६-०७ साठी मंजूर असलेल्या योजनेच्या तरतुदीतून करण्यास शासन मान्यता देण्यात येत आहे.

१०. वरील निधी खर्च करण्यास संचालक (विस्तार व प्रशिक्षण) कृषि आयुक्तालय, पुणे यांना आहरण व संवितरण अधिकारी म्हणून घोषित करण्यात येत आहे व या निधीचे वितरण करण्याकरिता त्यांना प्राधिकृत करण्यात येत आहे.

११. वरीलप्रमाणे मंजूर केलेला निधी अर्थसंकल्पय तरतुदीच्या मर्यादेत व मासिक निधी विवरणपत्राप्रमाणे खर्च होईल याची दक्षता आहरण व संवितरण अधिकारी यांनी घ्यावी.

१२. हे आदेश शासन परिपत्रक वित्त विभाग क्रमांक खर्चनि-१००६/प्रक्र.१/अर्थोपाय,दिनांक २० एप्रिल,२००६ अन्वये निर्गमित केलेल्या मार्गदर्शक सूचनांचा अवलंब करून सचिव (कृषि) यांच्या मान्यतेनुसार निर्गमित करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावांने,

(सु. तू. शेंडे)
अवर सचिव , महाराष्ट्र शासन

प्रति:

आयुक्त कृषि,महाराष्ट्र राज्य,पुणे (५ प्रती)

सर्व विभागीय आयुक्त

सर्व संचालक/सहसंचालक,कृषि आयुक्तालय,पुणे.

विभागीय कृषि सहसंचालक(सर्व)

महालेखापाल,महाराष्ट्र राज्य-१/२,मुंबई/नागपूर (लेखा व अनुज्ञेयता/लेखा परिक्षण)

जिल्हाधिकारी,अमरावती/अकोला/वाशिम/बुलढाण/वर्धा/यवतमाळ

मुख्य कार्यकारी अधिकारी,जिल्हा परिषद,अमरावती/अकोला/वाशिम/बुलढाणा/वर्धा/ यवतमाळ.

जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी अमरावती/अकोला/वाशिम/बुलढाणा/वर्धा/ यवतमाळ

कृषि विकास अधिकारी ,अमरावती/अकोला/वाशिम/बुलढाण/वर्धा/यवतमाळ

जिल्हा कोषागार अधिकारी,पुणे/अमरावती/अकोला/वाशिम/बुलढाण/ वर्धा/ यवतमाळ.

महसूल व वन विभाग (म-७)(५ प्रती)

वित्त विभाग (व्यय-१, अर्थसंकल्प ३ व १२ अर्थोपाय)/नियोजन विभाग.

सहसंचालक,लेखा व कोषागार.

संगणक कक्ष, ५ वा मजला,नवीन प्रशासन भवन, मुंबई-३२.

विभागातील सर्व कार्यासन अधिकारी,कृषि व फलोत्पादन विभाग.

निवडनस्मी.

प्रत माहितीसाठी :

मा.मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव / मा. उपमुख्यमंत्री यांचे सचिव.

मा. मुख्य सचिव/ सर्व विभागाचे प्रधान सचिव / सचिव.

सर्व मंत्री व राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव